

Posudek diplomové práce Terezy Matoušové

Komentovaná edice rukopisné povídky

Černej Honza aneb v starým zbořeným zámku Radině nad Plzencem zaklený kolomazník

1. Koncepce práce

Tereza Matoušová si pro svou práci vybrala těžký a nevděčný úkol – pořídit kritickou transliterovanou a transkribovanou edici starší české památky, doplněnou o důkladný rozbor jejího pravopisu a veškerý potřebný ediční aparát. Tento úkol byl o to náročnější, že zpracováváný text se dochoval (patrně) pouze jako jediný a na první pohled nepříliš snadno čitelný rukopis, pocházející navíc z „přelomu věků“, tedy z doby, kdy je těžké rozhodnout, zda jej ještě považovat za památku střední češtiny (a zacházet s ním odpovídajícím způsobem), nebo ho už řadit k češtině nové (a zacházet s ním zase trochu jinak). Autorka ho ale zvládla naprosto bravurně, včetně toho, že zvolila vlastní, originální, ale velice účelné řazení jednotlivých kapitol tak, aby jí umožnilo co nejpřehledněji provést čtenáře recepcí práce a poskytnout mu na každém místě přesně ty informace, které jsou potřeba pro pochopení navrhovaných řešení.

Hodnocení: A

2. Metodologie

Pro edice památek češtiny střední doby (kam editovaný rukopis přece jen v zásadě spadá, byť pochází až z přelomu 18. a 19. století) stále neexistují ustálená a všeobecně uznávaná detailní pravidla, což platí dvojnásob pro památky rukopisné, jejichž grafické systémy mohou být velmi různorodé. Diplomantka proto zvolila metodu indukce, která se v maximální míře snaží využít potenciálu zkoumaného textu: nejprve se podrobně seznámila s jeho grafickým záznamem, a až na základě kritického porovnání písarova pravopisného úzu (který se v některých ohledech ukázal být překvapivě informativní) s poznatky odborné literatury teprve zvolila způsob provedení transkripce. Rozhodla se při ní, i s ohledem na to, že jde o bohemistickou kvalifikační práci, poněkud upřednostnit zřetele lingvistické před zájmy laického čtenáře (avšak ani pro něj, myslím, není edice nepřijatelná, a na jeho potřeby se myslí např. v slovníčku méně obvyklých slov). Tento přístup považuji za velice vhodně zvolený, protože autorce umožňuje vstoupit do debaty o různých sporných otázkách týkajících se češtiny střední doby a k mnoha z nich přinést relevantní podněty, nebo dokonce některé otázky nově otevřít. V kapitole věnované rozboru pravopisu památky je dále třeba ocenit míru detailnosti popisu (alespoň u většiny jevů) a také to, že se autorka u sporných nebo nejednoznačných jevů, kolísání či odchylek od dnešního a/nebo dobově obvyklého způsobu zápisu nespokojuje s vágními popisy, založenými pouze na povšechném dojmu z práce s editovaným textem, ale většinou se snaží svá pozorování kvantifikovat, a to buď na materiálu celé památky, nebo (u frekventovaných jevů) alespoň na reprezentativním vzorku.

Za zdůraznění také stojí, že veškeré závěry či zvolená ediční řešení jsou ve své konečné podobě výsledkem autorčina vlastního promyšleného rozhodnutí, nejde tedy jen o aplikaci nějakého předem daného či převzatého postupu na zpracováváný materiál, ale o práci samostatnou a tvůrčí.

Hodnocení: A

3. Práce s odbornou literaturou

Zacházení s odbornou literaturou je naprosto bravurní, poučené a zároveň kritické. Autorka cituje nadstandardní počet prací, a to vhodným způsobem a na relevantních místech. Informace získané z literatury dokáže nejen přesně interpretovat, ale také konfrontovat je mezi sebou i se svými zjištěními a zaujmout k nim kritický postoj. Obsáhlý a dobře strukturovaný seznam literatury zahrnuje práce z mnoha různých oblastí, počínaje popisy dějin českého hláskosloví a morfologie

či dialektologickými příručkami přes práce věnované dějinám pravopisu, ediční poznámky a slovníkové příručky až po (někdy značně staré a špatně dohledatelné) texty týkající se tematiky vydávané povídky.

Hodnocení: A

4. Formální úroveň práce

Odhlédneme-li od drobných jazykových a pravopisných nedostatků v anglickém abstraktu a klíčových slovech (např. pleonasmus „handwritten manuscript“, přebývající „and“ v tomtéž souvětí, psaní „middle ages“ apod.) a od nečetných překlepů či drobných opomenutí, mj. v kladení interpunkce či velkých písmen (např. „V další, obsáhlejší kapitole, je popsán systém...“, s. 9; špatně vygenerovaný odkaz na číslo kapitoly na s. 64; „... zkratky, jež jsou vypsány v Seznamu zkratek za obsahem“, s. 70; „podoba komponentu-vad-“ s. 82; „V repertoriu je chybně uvedeno, že se jedná o české pohádky vycházející z knížek lidového čtení – T. Berger zjistil, že čtyři texty jsou překladem z pohádek tisíce a jedné noci...“, s. 87; „Zápis poslední slabika, uvedený zde v hranatých závorkách...“, s. 98), je práce po formální stránce provedena velice pečlivě. Má logickou kompozici, kapitoly jsou navzájem dobře propojené a proodkazované, neobsahuje žádné nadbytečné části ani v ní nic podstatného nechybí. Práce je psána vyspělým odborným stylem a obsahuje jen málo nepřesností nebo formulačních neobratností (snad jen tyto: ve slově <Starecz> na f. 42r neslouží <cz> pro zápis hlásky /č/, s. 82; na s. 83 bych nemluvila o „dobové kodifikaci“; <lkřikl> není tvar slovesa *říkat*, s. 103; formulace „... M. V. Steyer formuloval na poč. 18. stol. pravidla...“, s. 89, je zavádějící, protože Steyer zemřel už r. 1692; substantivum *bratří* nepatřilo původně k typu *sudí*, ale *laní*, s. 96); ani odkazy na odbornou literaturu nevykazují žádné podstatnější formální nedostatky.

Hodnocení: A

5. Celkové hodnocení

Obvyklá formulace, že předložená práce Terezy Matoušové bez problémů splňuje nároky kladené na diplomové práce, mi v tomto případě nepřipadá zcela dostatečná. Svým rozsahem, kritickým zacházením s odbornou literaturou, informativností popisu i samostatností, se kterou autorka postupovala, totiž obvyklé požadavky kladené na tento typ prací zřetelně překračuje. Zasloužila by si proto být v nějaké formě publikována (ať už po částech, ve formě odborného článku v některém z lingvistických časopisů a čtenářské edice, nebo naopak v rozšířené a doplněné formě jako monografie v některé z fakultních edic). Velice ráda ji doporučuji jako podklad k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 17. června 2021

Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.